

მედიაციის პროცესი, მისი პრინციპები და გამოწვევები საქართველოში

მედიაცია დაფუძნებულია მხარეთა ინტერესებზე და არა უფლებებზე და ეს თვისება მას კიდევ უფრო მეტად ეფექტურს ხდის. მოდავე მხარეები მედიაციის პროცესში ცდილობენ, დაამტკიცონ თავიანთი სიმაართლე და, შესაბამისად, შეეცადონ, ერთად მივიდნენ მათი შეხედულებით სამართლიან გადაწყვეტილებამდე. შესაძლებელია მედიაცია არ დასრულდეს შეთანხმებით, მაგრამ ამ პროცესის შემდგომ მოდავე მხარეებს უფრო ზუსტად ეცოდინებათ კონფლიქტის გამომწვევი მიზეზები, საკუთარი მოთხოვნები, დაცლილნი იქნებიან აგრესიისგან და კონცენტრირდებიან სასურველ შედეგზე. მედიაციის პროცესში დიდწილად გვხვდება ფსიქოლოგიურ-ემოციური საფუძვლები. მედიაციის პროცესის დაწყება და მიმდინარეობა მოდავე მხარეების ნებაყოფლობითობაზეა დამოკიდებული, თუმცა ნებაყოფლობითობის პრინციპის ლეგიტიმურ შეზღუდვად შეიძლება კოლექტიური დავების დროს მედიაციის პროცესის დაწყების და მიმდინარეობის განსხვავებული წესი ჩაითვალოს. მედიაციის პროცესის მიმდინარეობისას მედიატორის ნეიტრალურობა და მიუკერძოებლობა მხარეების ნდობის ფაქტორს ამყარებს. მედიაციის კონფიდენციალობა აყალიბებს ნდობას მხარეებსა და მედიატორებს შორის. როცა კონფიდენციალურობის პრინციპით დაცული ინფორმაციის გამჟღავნების სავალდებულობა დგება, აუცილებელია დაცული იყოს ბალანსი მედიაციის კონფიდენციალობის პრინციპსა და საჯარო ინტერესს შორის.

საკვანძო სიტყვები: მედიაციის პროცესი, პრინციპები, მხარეები, გამოწვევები.

1. შესავალი

მხარეებს შორის დავის გადაწყვეტა შეიძლება სასამართლოში მიმართვის გზით, თუმცა, გარდა ამისა, გამოყოფენ დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის საშუალებასაც, რომელიც სამართალწარმოებისგან სხვადასხვა თავისებურებით განსხვავდება და ნაკლებ ხარჯებთანაა დაკავშირებული.¹ შესაძლოა, დავის ალტერნატიული საშუალებით გადაწყვეტა მხარეებისთვის უფრო ხელსაყრელ პირობებს ითვალისწინებდეს, ამიტომ მიზანშეწონილია მისი გაანალიზება. ამ კუთხით საყურადღებოა, ერთი მხრივ, დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის იურიდიული შინაარსის განსაზღვრა, მეორე მხრივ, აღნიშნულ პროცესში მოლაპარაკების ხელოვნების მნიშვნელობის წარმოჩენა. 21-ე საუკუნეში დავის ალტერნატიულ გადაწყვეტას (ADR) ხშირად მოიხსენიებენ, როგორც დავის მშვიდობიანი მეგობრული გადაწყვეტის ფორმად.²

სამართლიანობა არის მიღწეული მაშინ, როცა მხარეები მიდიან კონსენსუსამდე. კონსენსუალური შეთანხმება კი შედეგია პროცესისა, რომელშიც აქტიურად მონაწილეობს ორი მხარე ნეიტრალური მესამე პირის დახმარებით. მოლაპარაკების პროცესში შესაძლებელია შედგეს შეთანხმებები, სადაც გათვალისწინებული იქნება თითოეული მხარის სხვადასხვა საჭიროებები, ინტერესები, საზრუნავი და ამ დავის შედეგად წარმოშობილი / დავის თანდაყოლილი ნიუანსები. სამართლებრივი დაცვის კანონიერ უფლებას მართლმსაჯულების ევროპულმა სასამარ-

* კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის დოქტორანტი, ევროპის უნივერსიტეტის სამართლის ინსტიტუტის მეცნიერ თანამშრომელი, სამართლის მეცნიერთა კავშირის წევრი, საქართველოს ადვოკატთა ასოციაციის ინტელექტუალური საკუთრების სამართლის კომიტეტის წევრი, მედიაციისა და არბიტრაჟის განვითარების კომიტეტის წევრი 2017 წლიდან – 2021 წლის ჩათვლით, ტექნიკური უნივერსიტეტის სამართლის და საერთაშორისო ურთიერთობების ფაკულტეტის მონვეული ლექტორი 2017-2021.

¹ *Sussman E.*, The Advantages of Mediation and the Special Challenges to its Utilization in Investor State Disputes, *Journal of "Revista Brasileira de Arbitragem"*, Vol. 7, Issue 27, 2010, 56.

² *Brady A.*, Mediation Developments in Civil and Commercial Matters within the European Union, "Arbitration: The International Journal of Arbitration, Mediation and Dispute Management", Vol 86, №2, 2020, 390.

თლომ ევროპული საზოგადოების სამართლის ზოგადი პრინციპის სტატუსი მიანიჭა და ეს პრინციპი ჩამოყალიბებულია ევროკავშირის ძირითადი უფლებათა ქარტიის 47-ე მუხლში.³

ევროკავშირის ფარგლებში მედიაციის განვითარება მოქმედებს შემდეგი სამართლებრივი პრინციპების დაცვით: მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობა ყველასთვის არის ფუნდამენტური უფლება, რომელიც დაცულია ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლში; სამართლებრივი დაცვის კანონიერი უფლება ჩამოყალიბებულია ევროკავშირის ძირითადი უფლებათა ქარტიის 47-ე მუხლში. რაც შეეხება საქართველოს ეროვნულ კანონმდებლობას, საქართველოს კონსტიტუციის 31-ე მუხლით რეგულირდება სამოქალაქოსაპროცესო უფლებები, რის საფუძველზეც უზრუნველყოფილია სასამართლოსთვის მიმართვის შესაძლებლობა და, ამავდროულად, სამართლიანი, დროული განხილვის უფლება. სამართლიანობა მედიაციის მახასიათებელია.⁴ მოდავე მხარეები მედიაციის პროცესში ცდილობენ, დაამტკიცონ თავიანთი სიმართლე და შესაბამისად, შეეცადონ, მივიდნენ მათი შეხედულებით „სამართლიან გადაწყვეტილებამდე“ ერთად. შესაძლებელია მედიაცია არ დასრულდეს შეთანხმებით, მაგრამ ამ პროცესის შემდგომ მოდავე მხარეებს უფრო ზუსტად ეცოდინებათ კონფლიქტის გამომწვევი მიზეზები, საკუთარი მოთხოვნები, დაცლილნი იქნებიან აგრესიისგან და კონცენტრირდებიან სასურველ შედეგზე. აქედან გამომდინარე, ამ პროცესს მხარეებისთვის ყოველთვის დადებითი შედეგი მოაქვს. ამ დადებითი შედეგის მთავარი ფაქტორი და „მომავალზე ორიენტირებული პროცესის“ მთავარი მახასიათებელი და ფაქტორი არის პროცესის კონფიდენციალობა, როდესაც პროცესი წარმართება მესამე დამოუკიდებელი, ნეიტრალური და მიუკერძოებელი პირის მიერ.⁵

სასამართლო არის გადაწყვეტილების მიმღები, ხოლო მედიაციის პროცესში ნეიტრალური მესამე მხარე ღებულობს მონაწილეობას მხარეთა შორის შეთანხმების ხელშესაწყობად, მაგრამ მედიატორი არაა გადაწყვეტილების მიმღები.⁶ მედიაცია, როგორც მხარეების ინტერესებზე დაფუძნებული პროცესი, მედიატორის – მესამე ნეიტრალური მხარის – უფლებებს იმ დოზით ზრდის, სადამდეც ამის უფლებას აძლევენ მოდავე მხარეები. მედიაციის საშუალებები, რომელსაც იყენებს ნეიტრალური მხარე (მედიატორი) და მისი მოსაზრება არამხოლოდ ხასიათისაა, ზუსტად ამ ფაქტორმა და პროცესუალურმა მოქნილობამ განაპირობა მედიაციის წარმატება.⁷ სასამართლო იღებს მოსამართლის შინაგან რწმენაზე დაფუძნებულ გადაწყვეტილებებს, რომლებიც კონკრეტულ ფაქტებს და მოქმედ კანონმდებლობას შეესაბამება, მედიაციაში კი გადაწყვეტილებას იღებენ მხარეები საკუთარი ინტერესების შეჯერების შედეგად.

ამდენად, სასამართლოში წარმოება არის ხანგრძლივი და, ამავ დროს, ძვირადღირებული ფორმალური პროცესი. მედიაცია კონფიდენციალური, არახანგრძლივი, ნაკლებხარჯებიანი და არაფორმალური სამართლებრივი პროცესია.⁸ რამდენად თავისუფალი იქნება მედიაცია, დამოკიდებულია მედიაციის თაობაზე შეთანხმების შინაარსზე. „მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-7 მუხლის შესაბამისად, მედიაციის პროცესი დაწყების წინაპირობაა მედიაციის თაობაზე შეთანხმება ან/და კანონით გათვალისწინებული საფუძვლით ან მხარეთა შუამდგომლობით სასამართლოს ან სხვა უფლებამოსილი ორგანოს მიერ საქმის მედიატორისათვის გადაცემა. თუ შეთანხმებაში ვერ ვხვდებით კანონისგან განსხვავებულ რეგულირებას, მაშინ

³ იქვე.

⁴ საქართველოს კონსტიტუცია, 24/08/1995, 31-ე მუხლი.

⁵ *ყანდაშვილი ი.*, საქართველოში მედიაციის მაგალითზე დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის სასამართლო და არასასამართლო ფორმები, თბ., 2019, 18-19.

⁶ *ბიჭია მ.*, მედიაციის გამოყენების მნიშვნელობა ბიზნესდავებში პანდემიის დროს, ჟურნ. „სამართლის მაცნე“, №3, 2021, 12-14.

⁷ *წულაძე ა.*, ქართული სასამართლო მედიაციის შედარებითი ანალიზი, თბ., 2017, 28.

⁸ *ბიჭია მ.*, მედიაციის გამოყენების მნიშვნელობა ბიზნესდავებში პანდემიის დროს, ჟურნ. „სამართლის მაცნე“, №3, 2021, 15.

„მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-8 მუხლით დადგენილი წესი მოქმედებს.⁹ თუმცა, „მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონით, მედიაციის თაობაზე შეთანხმების არსებობისას, რომლითაც მხარეები თანხმდებიან, არ მიმართონ სასამართლოს ან არბიტრაჟს განსაზღვრული ვადის ან გარემოების დადგომამდე, სასამართლო ან არბიტრაჟი არ განიხილავს დავას მედიაციის თაობაზე შეთანხმებით გათვალისწინებული პირობების შესრულებამდე, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც მოსარჩელე ადასტურებს, რომ სასამართლო ან საარბიტრაჟო განხილვის გარეშე მას გამოუსწორებელი ზიანი მიადგება.

ამ კანონის მე-8 მუხლის მე-4 პუნქტის თანახმად, მხარეთა შეთანხმების არარსებობის შემთხვევაში მედიაციის წარმართვის წესს განსაზღვრავს მედიატორი დავის ეფექტიანად მოსაგვარებლად მხარეთა მოსაზრებების გათვალისწინებით. მედიაციის წარმართვის წესის განსაზღვრისას მედიატორის მიერ კანონით დადგენილი კეთილსინდისიერების, მიუკერძოებლობის, დამოუკიდებლობის, ნებაყოფლობითობის, თანასწორობისა და კონფიდენციალურობის პრინციპების დაცვა არსებითად მნიშვნელოვანია.

მედიატორს აქვს უფლება, მათ გააცნოს დამატებითი ინფორმაცია, რაც დავის ალტერნატიულად გადაწყვეტის ეფექტიანობას გაზრდის. მედიაციის პროცესში შესაძლებელია მედიატორმა მისცეს თავს უფლება შესთავაზოს მხარეებს (მათი თანხმობის შემთხვევაში) სამედიაციო მორიგების პირობები, რომელიც დაფუძნებული იქნება მხოლოდ და მხოლოდ მათ ინტერესებზე რაც იქნა გამოხატული ამ პროცესში მათი პოზიციებით. სამედიაციო მორიგების პირობის შეთავაზება არ უნდა იქნეს გაიგივებული მედიატორის გადაწყვეტილებასთან, რადგან მედიატორს არ აქვს უფლება მოდავე მხარეების ნაცვლად მიიღოს რაიმე გადაწყვეტილება.

2. დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის არსი და საშუალებები

2.1. მედიაციის ისტორიული და ფილოსოფიური საფუძვლები

არ იქნება ინტერესს მოკლებული, გადმოიციეს მედიაციის ისტორიული და ფილოსოფიური საფუძვლები, რათა მედიაციის როლი დადგინდეს.

ნეტარი ავგუსტინესთვის შუამავალს როგორც რიტორიკული, ასევე, თეოლოგიური ფუნქცია აქვს. ეს არის გზა, სადაც პლატონისტური აზროვნება და ქრისტიანობა იყოფა და ხდება იმ სამყაროს განსახიერება, სადაც იესო ქრისტე ევლინება მსოფლიოს, როგორც მედიატორი. პლატონური დემონოლოგიის აზრით, დემონები გვევლინებიან, როგორც მედიატორები ღმერთებსა და ადამიანებს შორის, თუმცა აბსოლუტურად განსხვავებული დემონური სხეულით, სულისგან დაცლილი და ადამიანური ბუნებისგან შორს. ნეტარი ავგუსტინეს მსოფლმხედველობით, საბოლოო ჯამში, უარყოფილია კეთილი დემონების არსებობა. ნეტარი ავგუსტინეს გაგებით, შუამავალი არის ღვთის ხელთუქმნელი სიტყვა, ვისი მეშვეობითაც ყველაფერი შეიქმნა და ვისი დახმარებითაც ჩვენ ვცხოვრობთ. და მაინც კიდევ ვინ არის მედიატორი? ისაა „უფალი“, რომელიც არის არა მარტო სიტყვა, არამედ ადამიანური ბუნების მატარებელი, ჩვენი ადამიანურობის გამზიარებელი, თავისი ღვთაებრიობის გამწვანებელი. ჩვენი უბადრუკი და მოკვდავი ცხოვრებიდან რომ ამოვიდეთ, ის უბრალოდ კი არ გვიძლევს თავისი ანგელოზებით უკვდავების გზისკენ, არამედ გვაძლევს საშუალებას, ჩვენი შევძლოთ ამ გზაზე ასვლა.¹⁰

ნეტარი ავგუსტინეს ამ ფილოსოფიურ-ემოციური წიაღსვლიდან ჩანს, შუამავლის რა უნარ-ჩვევები მუშავდებოდა ადამიანთა კოლექტიურ არაცნობიერებაში:

⁹ საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“, სსმ, 18/09/2019, მე-7 და მე-8 მუხლები.

¹⁰ Guretzki D., The Function of “Mediator” in St. Augustine’s De civitate Dei, Book IX, Hirundo: “The McGill Journal of Classical Studies”, Vol. I, 2001, 66-67, <<https://www.mcgill.ca/classics/files/classics/2001-07.PDF>> [12.10.2021].

1. შუამავალი – მხარეების პრობლემებისა და იმ მომენტში მათი ცხოვრების გამზიარებელი;

2. შუამავალი – მხარეებისთვის ე. წ. „მედიაციის გამწვანებელი“;

3. შუამავალი – მხარეებისთვის მხოლოდ საუკეთესო და ორივესთვის ხელსაყრელი გზის მაჩვენებელი.

საქართველოშიც არ იყო უცხო მედიაცია. თუ გადავხედავთ ბექა-ალბულას სამართლის წიგნს („წიგნი სამართლისა კაცთა შეცოდებისა ყოვლისავე“), შევხვდებით შუაკაცთა სასამართლოს, რომლის ფუნქცია იყო ადათობრივი სამართლით დავის გადაწყვეტა. ქართულ ჩვეულებით სამართალში არ არსებობდა მედიატორისა და მოსამართლის ფუნქციებს შორის მკვეთრი ზღვარი და ამკარად გამიჯნული ფუნქციები.¹¹ ასევე, საინტერესოა მთიან საქართველოში ხევისბერების როლი. წეს-ჩვეულებებისა და დამკვიდრებული დოგმების მიხედვით, ხევისბერების მიერ თემში საზოგადოებრივი ურთიერთობების დარეგულირების მცდელობა, გარკვეულწილად ჰგავს მედიატორის თუ მომრიგებელი მოსამართლის ფუნქციას. თანამედროვე მედიატორებსა და „ბჭე-მედიატორებს“ შორის მსგავსებებიც არსებობს მაგალითად: ორივე მხარისთვის მისაღები მედიატორის არჩევის წესი, კონფიდენციალურობის დაცვის მოვალეობა და სხვა.¹²

როცა ვახსენებთ მორიგების საქმის დასრულების კულტურის შემოტანასა და ჩამოყალიბებას საქართველოში, გასათვალისწინებელია ილია ჭავჭავაძის როლი მედიატორის – მომრიგებელი პიროვნების თანამედროვე კონცეფციის შექმნაში. პირველ რიგში, მომრიგებელი მოსამართლეების აუცილებლობას თანამედროვე ენაზე რომ ითქვას, ილია ჭავჭავაძე უკავშირებს ცხოვრების განვითარებას, გლობალიზაციას და კაპიტალიზაციას (ადამიანთა შორის ურთიერთობას, რომელიც ალებ-მიცემობასთან არის დაკავშირებული), მართლმსაჯულების განტვირთვის ალტერნატივას, ეკონომიკურ ყოფას და, საბოლოო ჯამში, დაკავშირებულია სადავო საკითხის სწრაფად და მარტივად გადაჭრასთან.¹³

რა თქმა უნდა, მოდერნისტული და ეკლექტური სამყარო მედიაციას ახალ ფუნქციონალებს უმატებს, ანახლებს და ახალ გამოწვევებისთვის ამზადებს. მხარეები ხდებიან პროცესის მთავარი ფიგურანტები, ცდილობენ რა გაარკვიონ ერთმანეთის ძირითადი ინტერესი, ამიტომაც მედიაცია დაფუძნებულია მხარეთა ინტერესებზე და არა უპირობოდ უფლებებზე.¹⁴ ზუსტად ერთ-ერთ ასეთი გამოწვევა, რომელიც 2019 წლიდან სსსკ-ში აისახა არის სასამართლო მედიაციის გამოყენება ქონებრივ დავებზე, თუ დავის საგნის ღირებულება 20 000 ლარს არ აღემატება.¹⁵

2.2. მედიაციის არსი და არბიტრაჟისგან მისი განსხვავება

საარბიტრაჟო საქმისწარმოება სამართლებრივ ნორმებზე დაყრდნობით წარმოებული პროცესია. მედიაციის დროს მხარეთა მოთხოვნები შეუზღუდავია. აუცილებელია მხარეების ინტერესები შეთავსდეს ერთმანეთთან და საბოლოო ჯამში მათი შეთანხმების შესაბამისი გადაწყვეტილება თავად უნდა მიიღონ, რომლის გაფორმებაშიც მონაწილეობს ნეიტრალური პი-

¹¹ დავითაშვილი გ., სასამართლო ორგანიზაცია და პროცესი ქართულ ჩვეულებით სამართალში, თბ., 2004, 34.

¹² წულაძე ა., ქართული სასამართლო მედიაციის შედარებითი ანალიზი, თბ., 2017, 176-177.

¹³ იქვე, 180-183.

¹⁴ ბიჭია მ., მედიაციის გამოყენების მნიშვნელობა ბიზნესდავებში პანდემიის დროს, ჟურნ. „სამართლის მაცნე“, №7, 2021, 12.

¹⁵ საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი, 14/11/1997, 187³-ე მუხლი.

რი – მედიატორი.¹⁶ რა თქმა უნდა, მხარეთა შეთანხმება საბოლოოდ მხარეთა შესასრულებელი სავალდებულო გადაწყვეტილებაა. არბიტრაჟი აშკარად სასამართლო პროცესის მონათესავედ წარმოგვიდგება, სადაც პროცესი არ იძლევა მხარეთა უფლებამოსილებების განხორციელების ფართო საშუალებას და აშკარად შებოჭილია შესაბამისი ნორმებით.¹⁷

არბიტრაჟი და მედიაცია გადაწყვეტილების მიმღები სუბიექტების მიხედვით განსხვავდებიან ერთმანეთისგან. არბიტრი განიხილავს საქმეს, აქვს სამართალშეფარდების უფლებამოსილება და საბოლოო ჯამში იღებს გადაწყვეტილებას, რომელიც ორივე მხარისთვის სავალდებულოა, ხოლო მედიაციის დროს გადაწყვეტილების მიმღები არიან მხარეები.¹⁸ არბიტრს უფლება აქვს მხარეს ზიანის ანაზღაურებაც დააკისროს, აქედან გამომდინარე, მხარეები მომართულნი არიან არბიტრის მიერ გადაწყვეტილება მათ სასარგებლოდ იქნეს მიღებული. ხოლო მედიატორი ცდილობს დაეხმაროს მხარეებს მივიდნენ ისეთი შეთანხმებამდე, სადაც ორივე მხარის ინტერესების იქნება გათვალისწინებული.¹⁹ ამას გარდა, სხვაობას მედიაციასა და არბიტრაჟს შორის ყველაზე ნათლად „არბიტრაჟის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-17 და მე-18 მუხლები დაგვანახებს, რომელშიც მოცემულია საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებების გამოყენების პირობები: საარბიტრაჟო განხილვის დაწყებამდე ან განხილვის პროცესში მხარეს შეუძლია შუამდგომლობით მიმართოს არბიტრაჟს საარბიტრაჟო სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიებების გამოყენების შესახებ.²⁰ ამ შემთხვევაში, არბიტრაჟი უფლებამოსილია მხარის დასაბუთებული მიმართვის საფუძველზე, წერილობითი საარბიტრაჟო გადაწყვეტილებით, გონივრულ ვადაში დაავალოს მხარეს საბოლოო საარბიტრაჟო გადაწყვეტილების გამოტანამდე პირვანდელი მდგომარეობის შენარჩუნება ან აღდგენა.

2.3. მედიაციის ნაკლოვანებები და უპირატესობები

მართალია, მედიაცია დავის გადაწყვეტის ეფექტიანი საშუალებაა, მაგრამ გამოყოფენ მის რამდენიმე უარყოფით მხარეს:

ა) მართლმსაჯულების განხორციელების კერძო პირთა ხელში აღმოჩენა²¹, რომელიც მედიაციის „პრივატიზების“ საშიშროებას შექმნის. რადგან მედიაცია ოპერირებს „სამართლის აჩრდილის ქვეშ“, სახელმწიფომ უმჯობესია იზრუნოს საკითხზე, რომ მედიაცია არ იქცეს მხოლოდ გამოუვალ მდგომარეობაში მყოფი „მეორე კლასის“ მართლმსაჯულების სისტემად,²²

ბ) სამართლის სისტემის და ეროვნული კანონმდებლობის მართებულად ფუნქციონირების საფრთხის შექმნა; სოციუმში გაუკუღმართებული სტერეოტიპების ჩამოყალიბება;

გ) აუცილებელია მოდავე სუბიექტთა კომუნიკაციის და დავის მოგვარებაზე მათი ნების არსებობა;

¹⁶ ცერცვაძე გ. (რედ.), მედიაციის სამართლებრივი რეგულირების პერსპექტივები საქართველოში, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ნაციონალური ცენტრი, თბ., 2013, 15.

¹⁷ ყანდაშვილი ი., საქართველოში მედიაციის მაგალითზე დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის სასამართლო და არასამართლო ფორმები, თბ., 2019, 47-52.

¹⁸ ოსტერმილერი ს., სვენსონი დ., დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალებები საქართველოში, (საბაზისო სახელმძღვანელო), თბ., 2014, 210.

¹⁹ იქვე, 211.

²⁰ საქართველოს კანონი „არბიტრაჟის შესახებ“, 19/06/2009.

²¹ ყანდაშვილი ი., საქართველოში მედიაციის მაგალითზე დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის სასამართლო და არასამართლო ფორმები, თბ., 2019, 70.

²² Boulle L., Kelly K., Mediation: principlesPrinciples, processProcess, practicePractice, Dalhouse journal Journal of legal Legal studiesStudies, Vol. 9, 2000, 360-362.

დ) არაკეთილსინდისიერი მხარის მიერ დავის გამოყენება საქმის გაჭიანურებისთვის;²³
მიუხედავად რამდენიმე უარყოფითი ნიშნისა, მედიაციის უპირატესობები გაცილებით მეტია და უფრო ნონადი, კერძოდ, ესენია:

ა) სისწრაფე;

ბ) მოდავე მხარეების რეალური ინტერესების წინ წამოწევა;

გ) ემოციური ფონის დაწევა და მოლაპარაკებების რეჟიმში ურთიერთობების გადაყვანა;

დ) მხარეების თავისუფლება თავისი შეხედულებების კრეატიული და შემოქმედებითი გზით წარმოჩენაზე, ამავდროულად პროცესის სადავების მართვა;²⁴

ე) დავის პროცესში და დავის დასრულების შემდგომაც კომერციული თუ სხვა სახის ურთიერთობების შენარჩუნება;

ვ) კონფიდენციალურობის ფონზე მოდავე მხარეების საშუალება სრულად გახსნან საკუთარი საიდუმლოებები;²⁵

ზ) მოდავე მხარეების შეხედულებისამებრ სამართლიანი გადაწყვეტილების მიღების შესაძლებლობა;

თ) მართლმსაჯულების განტვირთვა;²⁶

ი) სიააფე.²⁷

მოცემულ შემთხვევაში გასათვალისწინებელია ბუნებითი სამართლის და პოზიტიური სამართლის მიმდევრების მოსაზრებები: მაქს ვებერი ამტკიცებდა, რომ სამართლის ნორმები, რომლებიც მხოლოდ ფურცელზე წერია და არ აქვს ძალა, ესე იგი, მოქალაქეები არ ასრულებენ, არ არის სამართალი.²⁸ პლატონის მსოფლმხედველობიდან გამომდინარე, სამართლიანი სამართალი არის ღვთიური წესრიგი.²⁹ ამდენად, თუ სოციუმში მართლმსაჯულების როლი იქნება გარკვეულწილად მინიმალური და დაკნინებული, ამან შედეგად შეიძლება გამოიწვიოს მოქალაქეების მხრიდან მოქმედი კანონმდებლობის უგულვებელყოფა და ამ ტალღურმა რეაქციამ შეასუსტოს ქვეყნის ნორმატიული ბაზის მოქმედების ძალა.

3. მედიაციის პროცესის ფსიქოლოგიურ-ემოციური ასპექტები და მათი სამართლებრივი შედეგები

3.1. მედიაციის პროცესის ფსიქოლოგიურ-ემოციური საფუძვლები

მედიაციის პროცესში დიდწილად გვხვდება ფსიქოლოგიურ-ემოციური საფუძვლები. მედიაცია, რა თქმა უნდა, შედარებით მარტივი პროცესი იქნებოდა, თუ მხარეები იხელმძღვანელებდნენ მხოლოდ თავიანთი საუკეთესო ინტერესებით ან გარემომყოფების სიყვარულის შე-

²³ ბიჭია მ., მედიაციის გამოყენების მნიშვნელობა ბიზნესდავებში პანდემიის დროს, ჟურნალი ჟურნ. სამართლის მაცნე, №3, 2021, 13.

²⁴ დავების ეფექტიანი გადაწყვეტის ცენტრი CEDR, მედიატორის სახელმძღვანელო, მეხუთე გამოც., თბ., 2013, 9.

²⁵ ცერცვაძე გ. (რედ.), მედიაციის სამართლებრივი რეგულირების პერსპექტივები საქართველოში, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ნაციონალური ცენტრი, თბ., 2013, 26.

²⁶ ბიჭია მ., მედიაციის გამოყენების მნიშვნელობა ბიზნესდავებში პანდემიის დროს, ჟურნ. „სამართლის მაცნე“, №7, 2021, 15.

²⁷ ოსტერმილერი მ. ს., სვენსონი დ. რ., დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალებები საქართველოში, (საბაზისო სახელმძღვანელო), თბ., 2014, 144.

²⁸ Spencer M., Weber on Legitimate Norms and Authority, The British Journal of Sociology, Vol. 21, №2, 1970, 123-134.

²⁹ Lebar M., Stanford Encyclopedia of Philosophy, Justice as a Virtue, Zalta E. (ed.), 2020, 5, <<https://plato-stanford.edu/archives/fall2020/entries/justice-virtue/>> [07.12.2021].

საბამისად იმოქმედებდნენ.³⁰ თუ ინდივიდები იხელმძღვანელებენ ემოციებით, მოლოდინებით, მიკერძოებით, ან საკუთარ სიმართლეში ღრმა რწმენით, რაციონალური მოდელი ეფექტურობას კარგავს. თუ მედიატორი არ არის მგრძობიარე კლიენტების პიროვნული განცდების, დეტალების მიმართ და არ აკონტროლებს საკუთარ შეფასებით რეაქციებს მოდავე მხარეების „მიმიე“ ისტორიებზე, მედიაცია სავარაუდოდ, ჩიხში შევა ან საერთოდ დაინგრევა. მნიშვნელოვანია “Priming” -ის (წარდგენის) პროცესი, რომელიც ფაქტობრივად მთელი მედიაციის მიმდინარეობისას გრძელდება და ნიშნავს, რომ მედიაციის უკეთ აღქმით მხარეებს უყალბდებათ ნდობა ამ ინსტიტუტის მიმართ, მხარეებისთვის ის უკვე ხელშესახები, ხელმისაწვდომის ასოციაციას ტოვებს. მედიატორმა მოდავე მხარეებს უნდა დაანახოს „კრეატიულობის“ და „არასტანდარტული მსჯელობის“ (“thinking outside the box.”) საჭიროება. შეიძლება დავეყრდნოთ თეორიას, რომ მოდავე მხარე სამ ისტორიას ყვება. მედიატორმა, უნდა შეძლოს ირეალური ისტორიებიდან რეალური ისტორიის დანახვა, იმისათვის რომ გამოიყენოს ის ინსტრუმენტები, რომლებიც დაეხმარებათ მხარეებს მშვიდობიანად დავის გადაწყვეტაში. ამასთან, მედიაციის დროს მთავარია იმის გათვალისწინება, რომ „პატარა დეტალები დიდ ისტორიებს ყვებიან.“³¹ შესაბამისად, მედიატორი ყურადღებით უნდა უსმენდეს მხარეებს, რადგან ნებისმიერ წვრილმანს შეიძლება დიდი მნიშვნელობა ჰქონდეს დავის გადასაწყვეტად.

3.2. მედიაციის პროცესის არასამართლებრივი საწყისების იურიდიული მნიშვნელობა

იურისპრუდენციაში არასამართლებრივი საწყისების ძიების პროცესი მუდმივი რეფლექსიის საგანს წარმოადგენს. თუ სამართლებრივი ურთიერთობების ობიექტის ქმედებები სამართლებრივ რეგულირებას ექვემდებარება, მაშინ იკვეთება მოცემულობა, სადაც ურთიერთობის შინაარსი და იურიდიული მონესრიგების პროცესი მჭიდროდ არიან დაკავშირებული ერთმანეთთან.³² საქმე ისაა, რომ არასამართლებრივი საწყისები მედიაციაში შეიძლება შეგვხვდეს ფსიქოლოგიურ-ემოციური მომენტების სახით, რომლებიც რეალურ მოვლენათა სფეროს განეკუთვნება. არადა სამართლის მეცნიერებისთვის უმნიშვნელოვანესია პრობლემის სამართლებრივი ასპექტები, რადგან ამ შემთხვევაში იდეალურ ფორმაში განიხილება მოვლენები. მიუხედავად ამისა, გასათვალისწინებელია, რომ საზოგადოებრივი ურთიერთობის სისტემაში აღმოცენდება სამართლებრივი ურთიერთობები და გარკვეულ არასამართლებრივ ასპექტებსაც შეიძლება მოჰყვეს იურიდიული შედეგები. ეს ის შემთხვევაა, როცა მედიაციაში წინა პლანზეა წამოწეული ფსიქოლოგიურ-ემოციური მომენტები, მაგრამ მათზე დაყრდნობით მიიღწევა იურიდიულად მნიშვნელოვანი შეთანხმება.³³

შეიძლება გაჩნდეს კითხვა: იურიდიული მონესრიგების პროცესში რა საჭიროა ჯერარსის ფენომენი, უფრო სწორედ კი სინთეზურ-აპრიორული დებულება – კატეგორიული ჯერარსი? საპასუხოდ გამოგვადგება ეთიკის ფენომენი. ეთიკური ქცევა პასუხობს კანტის ერთ-ერთ მთავარ კითხვას: „რა უნდა ვაკეთო?“ თუ სახელმწიფო სამართლებრივი ურთიერთობების მომწესრიგებელ ნორმებს მოქალაქეების გონებაში ჯერარსის კატეგორიაში გადაიყვანს, ისინი მზა ყა-

³⁰ Hoffman D. A., Wolman R. N., The Psychology of Mediation, Cardozo Journal of Conflict Resolution, Vol. 14, 2013, 760.

³¹ იქვე, 762-764.

³² ბიჭია მ., სამოქალაქოსამართლებრივი ურთიერთობის მეთოდოლოგიური საკითხები, „სამართლის ჟურნალი“, №1-2, 2010, 82.

³³ იქვე.

ლიბების სახით დამკვიდრდება კოლექტიურ არაცნობიერში, რაც გამოიწვევს საზოგადოების მიერ ამ ნორმების სწორ აღქმას და დაცვას.³⁴

4. მედიაციის გერმანული მოდელი

განასხვავებენ მედიაციის მონესრიგების ფართო და ვიწრო მოდელებს. ფართო მოდელის მიხედვით, მედიაციის პროცესი დეტალურადაა მონესრიგებული. მედიაციის ვიწრო ანუ შეზღუდული მოდელი ხასიათდება მედიაციის პროცესში რეგულაციების ნაკლები არსებობით, კერძოდ, ამ სფეროში მხოლოდ ცალკეული არსებითი საკითხებია მონესრიგებული სამართლებრივი ნორმებით და ის გამოირჩევა ნაკლები საკანონმდებლო ჩარევებით, რის გამოც მეტია მხარეთა თავისუფლების მოქმედების არეალი.³⁵ ეროვნული კანონმდებლობის შესაბამისად შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ საქართველოში მედიაციის მონესრიგების ვიწრო მოდელია, განსაკუთრებით ეს აისახება მხარეების უფლებაზე საკუთარი შეხედულებისამებრ დაგეგმონ მედიაციის პროცესი, გადაწყვიტონ მესამე პირთა ჩართულობის საკითხი და რაც მთავარია ინფორმაციის კონფიდენციალურობით დაცვის განსხვავებულ წესებზეც კი შეთანხმდნენ. მედიაციის მონესრიგების ფართო მოდელი მხარეებს ლავირების საშუალებას არ აძლევს და სავალდებულო წესების ჩარჩოებში ათავსებს, აქედან გამომდინარე, მედიაციის განვითარებისთვის უმჯობესი-ცაა გამოყენებულ იქნეს მონესრიგების ვიწრო მოდელი.³⁶

4.1. მედიაციის ცნების და კონფიდენციალობის პრინციპის გერმანული მოდელი

2007 წლის 14 თებერვალს გერმანიის ფედერალური საკონსტიტუციო სასამართლო იღებს გადაწყვეტილებას, სადაც განმარტავს მედიაციის მნიშვნელობას და აქტუალობას (1 BvR 1351/01): „სამართლებრივი უზენაესობის პრინციპით მართულ სახელმწიფოში სასურველია, თავდაპირველად სადავო საკითხი გადაწყდეს ორმხრივი კონსენსუსით, განსხვავებით შეჯიბრებითი პროცესისა და სასამართლო გადაწყვეტილებისგან“.³⁷ 2012 წლიდან გერმანიის საკანონმდებლო სისტემაში მედიაციის არსის სავალდებულო ხასიათიდან არასავალდებულოდ გარდაქმნამ არ გამოიწვია მისი როლის დაკნინება. გერმანიის ფედერაციის საკონსტიტუციო სასამართლომ განმარტა, რომ მორიგებით დავის დამთავრება მთავარია არ იქცეს დავის გადაწყვეტის ერთადერთ საშუალებად. ეს კი იმას ნიშნავს, რომ თუ მხარეები ვერ მოგვარდებიან ერთმანეთში, მათ უნდა ჰქონდეთ საშუალება თავისუფლად და დაბრკოლებების გარეშე მიმართონ სასამართლოს.³⁸ გერმანიაში მედიაციის არსს ლაკონურად განმარტავს 2012 წლის შემდგომ ამოქმედებული მედიაციის კანონი:³⁹ კონფიდენციალური და სტრუქტურირებული პროცესი,

³⁴ იხ. *Batiashvili I.*, *Legal and Meta-legal Origins of the Chaotic World Regulation*, (გამოქვეყნებულია ინგლისურ ენაზე) ჯემალ გახოკიძისადმი მიძღვნილ საიუბილეო კრებულში, *გურგენიძე დ. (რედ.)*, თბ., 2021, 402-403.

³⁵ *Hopt K. J., Steffek F.*, *Mediation: Principles and Regulation in Comparative Perspective*, Oxford University Press, 2013, 17-18.

³⁶ *ბიჭია მ.*, მედიაციის გამოყენების მნიშვნელობა ბიზნესდავებში პანდემიის დროს, *ჟურნ. „სამართლის მაცნე“*, №3, 2021, 14.

³⁷ *Trenczek T., Looode S.*, *Mediation “Made in Germany” – a Quality Product*, Vol. 23, 2012, 64, <www.researchgate.net> [07.12.2021].

³⁸ *წულაძე ა.*, ქართული სასამართლო მედიაციის შედარებითი ანალიზი, თბ., 2017, 84.

³⁹ *ცერცვაძე გ. (რედ.)*, მედიაციის სამართლებრივი რეგულირების პერსპექტივები საქართველოში, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ნაციონალური ცენტრი, თბ., 2013, 56.

რომელშიც მხარეები შედიან ნებაყოფლობით და ასევე, საკუთარი პასუხისმგებლობით ცდილობენ, მივიდნენ მეგობრულ შეთანხვებამდე ერთი ან რამდენიმე მედიატორის საშუალებით.⁴⁰ დანერგილი პრაქტიკის მიხედვით, გახსნითი სიტყვის და წესების ახსნის შემდგომ მედიატორები მხარეებს სთავაზობენ კონფიდენციალურობის შესახებ შეთანხმებაზე ხელმოწერას. გერმანიის მედიაციის შესახებ აქტის მე-4 მუხლის შესაბამისად, მედიაციის პროცესის მონაწილე ყველა პირი (გარდა მხარეებისა) მოვალეა, დაიცვას კონფიდენციალურობა გამჟღავნებული ინფორმაციის მიმართ. მხარემ რომ არ გამოიყენოს სასამართლო პროცესზე გამჟღავნებული კონფიდენციალური ინფორმაცია, მედიაციის დაწყებამდე მხარეები კონფიდენციალურობის დაცვის თაობაზე დებენ ხელშეკრულებას. გერმანული კანონმდებლობა და ევროპული რეგულაცია მედიატორის მიერ კონფიდენციალურობის პრინციპისგან გათავისუფლების მოვალეობას მხოლოდ რამოდენიმე შემთხვევაში უშვებს, მაგალითად: თუ ინფორმაციის გამჟღავნება მორიგების აღსრულებისთვისაა საჭირო; ბავშვის უფლებების ან ადამიანის ფიზიკური/ფსიქიკური მდგომარეობის დაცვისთვის (საჯარო წესრიგი) ხდება ინფორმაციის გასაჯაროება ან ინფორმაცია დროთა განმავლობაში ისედაც ცხადი გახდა ყველასთვის და ამ ინფორმაციის კონფიდენციალურად დაცვის ლეგიტიმური მიზანი აღარ არსებობს.⁴¹

4.2. მედიაციის ცნების და კონფიდენციალობის პრინციპის ამერიკული მოდელი

მედიაციას ღრმა ფესვები აქვს მსოფლიო ისტორიაში, უბრალოდ დროსთან ერთად ვითარდება, იცვლება და ადაპტირდება ახალ გარემოებებთან. ძველ ჩინეთში კონფუციუსული შეხედულება იყო, რომ დავის გადაწყვეტის საუკეთესო გზა იყო მორალურად დარწმუნება, შეთანხმება და არა სუვერენული იძულება. ამერიკის შეერთებულ შტატებში მედიაციის ყველაზე მიახლოებული მოდელი იღებს სათავეს შრომითი ურთიერთობების დროს წარმოშობილი დავების გადაწყვეტის პროცედურებიდან. შრომითი ურთიერთობები გრძელვადიანია და დამოკიდებულია მხარეთა მომავალ თანამშრომლობაზე, ანუ მედიაციის პროცესი სამომავლო ურთიერთობების გაგრძელების ფონზე წარიმართება. 1960 წლიდან ამერიკულმა საზოგადოებამ დაინახა ინტერესი დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული ფორმების მიმართ.⁴² 1970 წლიდან ამერიკაში კატასტროფულად იმატა საოჯახო დავებმა. ამ ფაქტმა და ადვოკატთა ჩართულობამ განაპირობა არაკონკურენტული, არაშეჯიბრობითობის პრინციპზე დაფუძნებული მედიაციის ჩამოყალიბება, სადაც მოდავე მხარეები იღებდნენ რჩევებს ბავშვის საცხოვრებელი ადგილის განსაზღვრის და აღიმენტის თაობაზე. 21-ე საუკუნეში ამერიკის შეერთებული შტატებში, რომელიც გლობალიზაციის, თავისუფალი ვაჭრობის და ბიზნესის განვითარების უმაღლეს ნიშნულზეა, მედიაციაც საკმაოდ პოპულარობით სარგებლობს და ამასთან დაკავშირებით შეიძლება აღინიშნოს *Gilmer v. Interstate/Johnson Lane Corporation* საქმეზე 1991 წელს შეერთებული შტატების უზენაესი სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილება, რომლითაც შრომითი დავების მონესრიგებაში მედიაციის ხშირ გამოყენებას დაედო საფუძველი.⁴³

⁴⁰ წულაძე ა., ქართული სასამართლო მედიაციის შედარებითი ანალიზი, თბ., 2017, 84.

⁴¹ იქვე, 87-89.

⁴² Folberg J., A Mediation Overview: History and Dimensions of Practice, Wiley Online Library, Conflict Resolution Quarterly, Issue 1, 1983, 4-6.

⁴³ გურიელი ა., ეთიკური ბოჭვის ფარგლები შრომითი დავების მედიაციის პროცესში, ჟურნ. „სამართალი და მსოფლიო“, №8, 2017, 95.

4.3. მედიაციის უნიფიცირებულ აქტში კონფიდენციალობის დაცვის ფარგლები

2001 წელს აშშ-ში სახელმწიფო კანონმდებლობის რწმუნებულთა ნაციონალურმა კონფერენციამ „მედიაციის უნიფიცირებული აქტი“ შეიმუშავა, რომლის წყალობითაც სხვადასხვა აქტებში განფენილი მედიაციის პრინციპები, როგორცაა მონაწილეთა პრივილეგია და კონფიდენციალობის დაცვა, ერთ მთლიანობაში მოექცა⁴⁴. კონფიდენციალურობის დაცვა და მედიაციაში მონაწილე მხარეთა პრივილეგია ურთიერთდაკავშირებული უფლებებია. კონფიდენციალობის უფლება მედიაციის პროცესში მხარეების მიერ წარმოდგენილ ინფორმაციას იცავს გამჟღავნებისგან, ხოლო პრივილეგიის უფლება მედიატორს და მხარეებს ათავისუფლებს სასამართლოზე მედიაციის პროცესთან დაკავშირებული ჩვენების მიცემის ვალდებულებისგან.⁴⁵ თუმცა, აღსანიშნავია ის ფაქტიც, რომ თავად „მედიაციის უნიფიცირებული აქტი“ კონფიდენციალობის დაცვის მინიმალურ სტანდარტს აწესებს და იმპერატიულად არ კრძალავს მედიაციის მტკიცებულებების გამოყენებას, პირიქით ის უშვებს ამ ოფციას თუკი მხარეები ერთობლივად შეთანხმდებიან ამ საკითხზე.⁴⁶

5. მედიაციის პროცესის პრინციპები საქართველოს კანონმდებლობის მიხედვით

5.1. ნებაყოფლობითობა და მხარეთა თვითგამორკვევა

მედიაციის პროცესის დაწყება და მიმდინარეობა მოდავე მხარეების ნებაყოფლობითობაზე დამოკიდებულია.⁴⁷ დავების მეგობრულად გადაწყვეტის პროცესის დროს მხარეებს ეძლევათ საშუალება მოიძიონ დავის აღმოფხვრისთვის ყველაზე სწორი გამოსავალი, რაც გააძლიერებს მხარეებს შორის პირად თუ ბიზნეს ურთიერთობას სამომავლოდ.⁴⁸ მხარეების ნებაყოფლობით პროცესში ჩართულობა ზრდის შეთანხმების მიღწევის შანსს, ხოლო პროცესში მხარეების იძულებითი მონაწილეობა კი პირიქით. მაგალითად, სანამ ნებაყოფლობითობის პრინციპი დაცულია, მედიაცია ჩინეთში კომერციული დავების გადასაჭრელად ყველაზე ეფექტურ გზად რჩება.⁴⁹ ნებაყოფლობითობის პრინციპი არამარტო მედიაციის დაწყების და მიმდინარეობის პროცესის თანმდევი, არამედ იგი მედიაციის პროცესის დასრულებაშიც დიდ როლს თამაშობს. მხოლოდ მხარეების ნება-სურვილზეა დამოკიდებული, ისინი პროცესს შეწყვეტენ შეთანხმების გარეშე თუ დავა გადაწყდება „მეგობრულად“.⁵⁰ თუმცა, ამ მსჯელობიდანაც ვხვდებით გამონაკლისებს, მაგალითად, საქართველოს შრომის კოდექსის 63-ე მუხლის მე-3 და მე-4 პუნქტების თანახმად, კოლექტიური დავის (დავა დამსაქმებელსა და დასაქმებულთა ჯგუფს (არანაკლებ 20 დასაქმებული) დროს ერთ-ერთ მხარეს უფლება აქვს საქართველოს ოკუპირებული

⁴⁴ წულაძე ა., ქართული სასამართლო მედიაციის შედარებითი ანალიზი, თბ., 2017, 138-139.

⁴⁵ იქვე, 161.

⁴⁶ იქვე, 140.

⁴⁷ ცერცვაძე გ. (რედ.), მედიაციის სამართლებრივი რეგულირების პერსპექტივები საქართველოში, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ნაციონალური ცენტრი, თბ., 2013, 13.

⁴⁸ ყანდაშვილი ი., საქართველოში მედიაციის მაგალითზე დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის სასამართლო და არასასამართლო ფორმები, თბ., 2019, 84.

⁴⁹ Chan Ch. H., Peter Ch., Mediation Operations for Resolving Commercial Disputes in China, Journal of “Revista Chilena de Derecho”, Vol. 41, №1, 2014, 153.

⁵⁰ ყანდაშვილი ი., საქართველოში მედიაციის მაგალითზე დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის სასამართლო და არასასამართლო ფორმები, თბ., 2019, 92.

ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრს (შემდგომში-მინისტრი) გაუგზავნოს წერილობითი შეტყობინება მედიაციის დაწყების მიზნით დავის მედიატორის დანიშვნის თაობაზე. ამ შემთხვევაში აშკარაა, რომ მედიაციის დაწყება არ საჭიროებს ორივე მხარის თანხმობას და ფაქტობრივად ვხედავთ ნებაყოფლობითობის პრინციპის ლეგიტიმურ შეზღუდვას.⁵¹ რაც შეეხება მედიაციის იძულების მაგალითს, სადაც ორივე მხარის ნებაყოფლობითობა არის უგულვებელყოფილი, აღნიშნული კარგად ჩანს ამავე მუხლის მე-4 პუნქტში, რომლის თანახმად მაღალი საზოგადოებრივი ინტერესის არსებობის შემთხვევაში, დავის ნებისმიერ სტადიაზე მინისტრს უფლება აქვს, მხარის წერილობითი მიმართვის გარეშე, საკუთარი ინიციატივით დანიშნოს დავის მედიატორი. აღნიშნულის თაობაზე, რა თქმა უნდა, მხარეები მიიღებენ წერილობით ცნობას.

მხარეთა თვითგამორკვევა დამოუკიდებელი პრინციპია, რომელიც მხარეებს მედიაციის დასრულების შემდგომაც თანმდევ შედეგად მიჰყვებათ. ზოგადად, მედიაცია მხარეებისთვის იძლევა თავისუფალ სივრცეს, სადაც ისინი ნებაყოფლობით შედიან და ოპერირებენ; თავისუფლდებიან შიშებისგან, ანალიზებენ საკუთარ პრიორიტეტებს, არკვევენ რეალურ პრობლემებს, თავისუფლდებიან სიბრაზისგან და წყენისგან. საბოლოო ჯამში კი, მედიაციის შეთანხმებით დასრულების შემთხვევაში, მხარეთა თვითგამორკვევის პრინციპი მოქმედებს დადებითად მათ სამომავლო ურთიერთობებზე.⁵² მხარეებს შემდგომ უყალიბდებათ ერთმანეთის ინტერესებზე მორგებული ურთიერთობები და, ამავდროულად, უმუშავდებათ უნარ-ჩვევები, თუ როგორ უნდა აირიდონ ან განმუხტონ კონფლიქტური სიტუაცია.

5.2. კონფიდენციალობა

მედიაციის ერთ-ერთ ქვაკუთხედს წარმოადგენს კონფიდენციალობის პრინციპი. მედიაციას მხარეები კონფიდენციალურად მიიჩნევენ იმ ფაქტის გამოც, რომ სასამართლოსგან განსხვავებით, ის საჯარო პროცესს არ წარმოადგენს და ამასთან ერთად, მედიაციის პროცესში მხარეები მედიატორს ინდივიდუალურადაც უზიარებენ საკუთარ შეხედულებებს და კონფიდენციალურ ინფორმაციას. მხარეებისთვის ეს არის გარანტია, რომ სასამართლოზე მედიაციის პროცესში მათ მიერ განდობილი ნებისმიერი ინფორმაცია არ იქნება მოდავე მხარის მიერ გამოყენებული მათ სანინააღმდეგოდ.⁵³ მედიაციის შეწყვეტის ან შეთანხმებით დასრულების შემთხვევაშიც მხარეებმა იციან, რომ მათ მიერ მედიატორისთვის განდობილი ინფორმაცია, დროის გასვლის მიუხედავად, დაცულია კონფიდენციალურობის პრინციპის შესაბამისად. მედიაციის ხიბლი, მით უმეტეს, კომერციულ დავებში კონფიდენციალურობის პრინციპს უკავშირდება. მედიაციის პროცესში გაცვლილი ყველა ინფორმაცია თავისთავად კონფიდენციალურობის პრინციპით არის დაცული, თუმცა „მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონში აღნიშნული რიგი გამონაკლისების შემთხვევაში კონფიდენციალურობის პრინციპის პრივილეგიის სტანდარტი უკანა პლანზე გადადის.⁵⁴ როცა კონფიდენციალურობის პრინციპით დაცული ინფორმაციის გამჟღავნების სავალდებულობა დგება, აუცილებელია დაცული იყოს ბალანსი მედიაციის

⁵¹ საქართველოს ორგანული კანონი „საქართველოს შრომის კოდექსი“, 27/12/2010.

⁵² *ყანდაშვილი ი.*, საქართველოში მედიაციის მაგალითზე დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის სასამართლო და არასასამართლო ფორმები, თბ., 2019, 94-95.

⁵³ *ცერცვაძე გ. (რედ.)*, მედიაციის სამართლებრივი რეგულირების პერსპექტივები საქართველოში, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ნაციონალური ცენტრი, თბ., 2013, 25-26.

⁵⁴ *ყანდაშვილი ი.*, საქართველოში მედიაციის მაგალითზე დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის სასამართლო და არასასამართლო ფორმები, თბ., 2019, 100-101.

კონფიდენციალობის პრინციპსა და საჯარო ინტერესს შორის.⁵⁵ კონფიდენციალურობის პრინციპით ვერ იქნება დაცული ყველა სახის სახელმწიფო დოკუმენტაცია. მაღალი საზოგადოებრივი ინტერესის არსებობისას სახელმწიფომ უნდა წარმოადგინოს საკმარისად საფუძვლიანი მიზეზი იმისათვის, რომ ინფორმაცია კონფიდენციალურობის პრინციპით იქნეს დაცული.⁵⁶

მედიაციის კონფიდენციალობა აყალიბებს ნდობას მხარეებსა და მედიატორებს შორის. აქედან გამომდინარე, ეს პრინციპი მხარეებს სთავაზობს მოლაპარაკების გასაიდუმლოებულ სივრცეს, ხოლო როცა მედიაციის პროცესში მიწოდებული ინფორმაცია კონფიდენციალობით არ არის დაცული, ეს ამცირებს მედიაციის პროცესის ეფექტიანობის ხარისხს.⁵⁷ მედიატორი, გარე პირის ამპლუაში, ეხმარება მხარეებს ნებაყოფლობით და მათივე პასუხისმგებლობით დაასრულონ კონფლიქტი, არსი კი იმაში მდგომარეობს, რომ მხარეები მედიატორის დახმარებით ცდილობენ მოლაპარაკების პროცესის სტრუქტურულად წარმართვას და ამავდროულად, შეთანხმების მიღწევას ინდივიდუალურად მათთვის შექმნილი პროცესის ჩარჩოებში⁵⁸. საერთაშორისო სტანდარტების ფონზე კონფიდენციალობის პრინციპის მიმოხილვამ, ასევე ინფორმაციის გამჟღავნების ახალი საფრთხეების დანახვამ შესაძლოა ეროვნულ კანონმდებლობაში დამატებითი სტანდარტების დანერგვის აუცილებლობა განაპირობოს მხარეთა უფლებების დაცვის მიზნით. ერთ-ერთის მაგალითად შეიძლება ჩაითვალოს მედიაციის სხდომის ოქმში ინფორმაციის ან მტკიცებულებების ასახვა, რომ ზუსტად იყოს მოცემული ის ინფორმაცია, რომელიც მედიაციის პროცესიდან გამოვლინდა და ავტომატურად კონფიდენციალობის პრინციპის დაცვის ქვეშ აღმოჩნდეს.⁵⁹

5.3. კონფიდენციალობის დაცვის მოვალეობით შებოჭილი სუბიექტები

5.3.1. მხარეები და მხარეების წარმომადგენლები

მხარეებს აქვთ უფლება, თავიანთი შეხედულებისამებრ აირჩონ მედიატორი. მედიაციის ინიციატორ მხარეს შეუძლია წერილობითი მოწვევა გაუგზავნოს მეორე მხარეს მედიაციის გზით დავის გადაწყვეტის თაობაზე.⁶⁰ მეორე მხარეს შეუძლია მიიღოს მოწვევა ან უარი თქვას მასზე. მხოლოდ და მხოლოდ ორივე მხარის ნებაყოფლობითი თანხმობის შემდგომ იწყებენ მხარეები წესების დადგენას და მედიატორის შერჩევას. კერძო მედიაციის დროს, მედიაციის შესახებ შეთანხმების დადების შემთხვევაში, კონფიდენციალურობის პრინციპი ბოჭავს მხოლოდ ხელშეკრულებაზე ხელმოწერა პირებს, აქედან გამომდინარე, უმჯობესია მხარეებთან, წარმომადგენლებსა და მედიატორთან ერთად ხელშეკრულებას ხელი მოაწერონ მესამე პირებმაც, რომლებიც ჩართულნი იქნებიან მედიაციის პროცესში.⁶¹ მედიაციის პროცესში მხარეების პი-

⁵⁵ *Brown K.*, Confidentiality in Mediation: Status and Implications, *Journal of Dispute Resolution*, Issue 2, 1991, 319.

⁵⁶ *United States v. Kentucky Utilities Co.*, 124 F.R.D. 146 (E.D. Ky. 1989).

⁵⁷ *ბიჭია მ.*, მედიაციის გამოყენების მნიშვნელობა ბიზნესდავებში პანდემიის დროს, *ჟურნ. „სამართლის მაცნე“*, №7, 2021, 15-16.

⁵⁸ *ყანდაშვილი ი.*, საქართველოში მედიაციის მაგალითზე დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის სასამართლო და არასასამართლო ფორმები, *თბ.*, 2019, 86.

⁵⁹ *კალანდაძე დ.*, კონფიდენციალურობის პრინციპი მედიაციის პროცესში და ქართული საკანონმდებლო რეალობა, *ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა – ნელინდელი 2018-2019“*, სპეციალური გამოცემა, 2019, 37.

⁶⁰ *ოსტერმილერი მ. ს., სვენსონი დ. რ.*, დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალებები საქართველოში, (საბაზისო სახელმძღვანელო), *თბ.*, 2014, 150.

⁶¹ *Erskine White et al v. Susan A. HOLTON*, dba Gabriel Ames Associates, Superior Court No. 927915E, Oct.4, 1993.

რადად მონაწილეობას დიდი მნიშვნელობა აქვს. მედიაციაში მხარეების წარმომადგენლებმა უნდა გაითვალისწინონ, რომ ისინი არ არიან ბრძოლის რეჟიმში. წარმომადგენლის მოვალეობაა, მისცეს მხარეს რჩევა, რამდენად ღირს მედიაციის პროცესის დაწყება და შეუქმნას ზოგადი სურათი მედიაციის ნაკოლვანებებზე და უპირატესობებზე.

5.3.2. მედიატორი, მესამე პირები

მედიატორი კარგი მსმენელი, წამახალისებელი, კრეატიული აზროვნების მქონე და ამავე დროულად, მაძიებელი უნდა იყოს.⁶² მედიატორის პასიურობამ არ უნდა იმოქმედოს მედიაციის პროცესის აქტიურ ფაზაზე. კონფიდენციალური ინფორმაციის მიღების ერთ-ერთი გზაა მხარის მიერ პირდაპირ გულახდილად განდობილი ინფორმაცია მედიატორის მიმართ, ხოლო მეორე ასევე, მნიშვნელოვანი არის მედიატორის მიერ თავად პროცესში შეგროვებული ინფორმაცია. ეს ორი ტიპის ინფორმაცია მედიატორმა კონფიდენციალურობის პრინციპით უნდა დაიცვას.⁶³ მედიატორის მიმართ საზოგადოებაში არსებული მაღალი ნდობა ხელს უწყობს კომერციულ დავებში მედიაციის განვითარებას.⁶⁴ მედიატორის დამკვიდრებული სტანდარტების მიხედვით: ა) უნდა იყოს ნეიტრალური და არც ერთი მხარის ადვოკატი არ უნდა გახდეს, ბ) ფოკუსირება მოახდინოს მხარეების ინტერესებზე და შეძლოს მათი გამიჯვნა მხარეების პოზიციებისგან, გ) ყოველთვის უნდა ეძებდეს გადაწყვეტის შესაძლო ვარიანტებს. თუმცა, დ) ფუნქცია დამოკიდებულია მხარეების თანხმობაზე, რომ ხელისშემწყობის როლთან ერთად მედიატორმა „შემფასებლის“ როლი მოირგოს და უმჯობესია, თუ მედიატორი ასეთ თანხმობას სანყის ეტაპზე მიიღებს.⁶⁵

5.4. მხარეთა თანასწორობა

მედიაციის მახასიათებელი ერთი-ერთი თვისებაა მოდავე მხარეების თანასწორუფლებიანობა. ეს კი გულისმობს, რომ ორივე მხარე აბსოლუტურად თანაბარი უფლებებით უნდა სარგებლობდნენ როგორც მედიაციის პროცესში ასევე, მედიაციის წარმოების დღის წესრიგის განსაზღვრის და მედიატორის არჩევის დროს.⁶⁶ ასევე, თანასწორობა გამოიხატება მოდავე მხარეების ვალდებულებაში მოიქცნენ კეთილსინდისიერად და შეეცადონ, დავა დაასრულონ შეთანხმებით. თუმცა, რა თქმა უნდა, გადაწყვეტილების მიღებაში აბსოლუტურად დამოუკიდებელი არიან და შეთანხმების მიღწევის შესაძლებლობას, თვითონ განსაზღვრავს ორივე მხარე. ამ პრინციპის შინაარსი გამომდინარეობს მედიაციას დაქვემდებარებული დავების ხასიათიდან და „მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-8 მუხლის მე-6 პუნქტიდან, რომლის საფუძველზე მედიატორს აქვს ვალდებულება მედიაციის პროცესში მთლიანად უზრუნველყოს მხარეთა თანასწორობა.⁶⁷

⁶² *ოსტერმილერი მ. ს., სვენსონი დ. რ.*, დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალებები საქართველოში, (საბაზისო სახელმძღვანელო), თბ., 2014, 172.

⁶³ *Gibson K.*, Confidentiality in Mediation: a Moral Reassessment, *Journal of Dispute Resolution*, Vol. 1992, №1, Art.5, 30.

⁶⁴ *ჩიტაშვილი ნ.*, სამართლიანი შეთანხმება, როგორც მედიაციის ეთიკური ურღვეობის საფუძველი, *ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა – წელიწდეული 2016“*, 2016, 21.

⁶⁵ *ოსტერმილერი მ. ს., სვენსონი დ. რ.*, დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალებები საქართველოში, (საბაზისო სახელმძღვანელო), თბ., 2014, 172-173.

⁶⁶ *ყანდაშვილი ი.*, საქართველოში მედიაციის მაგალითზე დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის სასამართლო და არასამართლო ფორმები, თბ., 2019, 103.

⁶⁷ *ძაგნიძე დ.*, მედიაციის მონესრიგების ქართული მოდელი საკანონმდებლო რეფორმის ფონზე, წიგნში: „მედიაციის მნიშვნელობა და განვითარების პერსპექტივა საქართველოში“, თბ., 2021, 10.

5.5. ნეიტრალურობა, მიუკერძოებლობა

მედიაციის ერთ-ერთი ძირითადი მახასიათებლებია მედიატორის ნეიტრალურობა და მიუკერძოებლობა. მედიატორი პროცესს უნდა წარუძღვეს მიუკერძოებლად, ეს კი იმას ნიშნავს, რომ არც ერთ მხარეს არ უნდა აძლევდეს მითითებებს მოლაპარაკების მიმდინარეობს დროს. მედიაციის დროს დავის ბედს წყვეტენ მხარეები და ამ მოლაპარაკებების მსვლელობის სადავეები მათ ხელშია სრულად.⁶⁸ მედიატორის მიუკერძოებლობის საკითხს მკაცრად არეგულირებს „მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-6 მუხლი⁶⁹. დამკვიდრებული საერთაშორისო სტანდარტის მიხედვით, როდესაც პიროვნება შეირჩევა მედიატორად, მან შეძლებისამებრ უნდა გამოავლინოს გარემოებები, რომელიც ეჭვქვეშ აყენებს მის მიუკერძოებლობას და დამოუკიდებლობას.⁷⁰ ხოლო მოქმედი კანონმდებლობით მედიატორი ვალდებულია აღნიშნულის თაობაზე წერილობით აცნობოს მხარეებს. მხარეების თანხმობის შემთხვევაში, მედიატორის დისკრეციული უფლებაა კონკრეტული მედიაციის პროცესში დარჩეს მედიატორად თუ არა.

რაც შეეხება ნეიტრალურობის პრინციპს, განასხვავებენ პერსონალურ ნეიტრალიტეტსა და მედიაციის პროცესისადმი მედიატორის ნეიტრალიტეტს. პერსონალურ ნეიტრალიტეტში იგულისხმება მოდავე მხარეების პიროვნებების მიმართ აბსოლუტურად დამოუკიდებელი და მიუკერძოებელი მიდგომა, რომლის დროსაც გარეგნულადაც არ უნდა იყოს ეჭვი იმაზე, რომ რაიმე სახის ურთიერთობაში იმყოფება მედიატორი რომელიმე მხარესთან. რაც შეეხება პროცესისადმი მედიატორის ნეიტრალიტეტს, მოცემულ შემთხვევაში მედიატორი არც ერთი მხარის ინტერესების გამტარებელი არ უნდა იყოს. იმისათვის, რომ მხარეებს მედიატორის მიუკერძოებლობასა და ნეიტრალურობაში ეჭვი არ შეეპაროთ, ნდობის მოსაპოვებლად მედიატორის რეპუტაცია და პიროვნული მახასიათებლები უნდა პასუხობდეს საზოგადოებრივ აღქმადობას.⁷¹

5.6. მედიაციის სფეროში საქართველოს წინაშე არსებული გამოწვევები

ყველა ქვეყანაში სამართალწარმოების და მედიაციის ხარჯებს შორის სხვაობა სხვადასხვაგვარია. მაგალითად, გერმანიაში სამართალწარმოება ნაკლებად ძვირია იმის გამო, რომ საპროცესო ხარჯები და სასამართლო გადასახადები კანონით რეგულირდება, ადვოკატები კი იშვიათად იღებენ საათობრივ ანაზღაურებას. ეს კი თავისთავად იურიდიულ მოსაკრებლებს პროგნოზირებადს ხდის და სადაზღვევო კომპანიებს აძლევს საშუალებას, შესთავაზონ მხარეებს იურიდიული ხარჯების დაზღვევა ამ გადასახადების დასაფარად.⁷² საქართველოში მედიატორის და ადვოკატის ანაზღაურება რეგულირდება შეთანხმებით, ხოლო სასამართლო ხარჯები ცალკე ტვირთს წარმოადგენს მოდავე მხარეებისთვის. ეს კი, ახალი გამოწვევა იქნება საქართველოში, რომელიც სამედიაციო შეთანხმებების, პროცესების ხანგრძლივობის დაკვირვების შედეგად უნდა გადაწყდეს. თუ ჩვენ ვამბობთ, რომ მედიაცია შეიქმნა სასამართლო სისტემის

⁶⁸ *ყანდაშვილი ი.*, საქართველოში მედიაციის მაგალითზე დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის სასამართლო და არასასამართლო ფორმები, თბ., 2019, 107.

⁶⁹ საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“, 18/09/2019, მე-6 მუხლი.

⁷⁰ *ცერცვაძე გ. (რედ.)*, მედიაციის სამართლებრივი რეგულირების პერსპექტივები საქართველოში, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ნაციონალური ცენტრი, თბ., 2013, 44.

⁷¹ *ყანდაშვილი ი.*, საქართველოში მედიაციის მაგალითზე დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის სასამართლო და არასასამართლო ფორმები, თბ., 2019, 106-109.

⁷² *Trenczek T., Loode S.*, Mediation “Made in Germany”- a Quality Product, Vol. 23, 2012, 63-64.

განტვირთვის და დავის ეფექტურად გადაწყვეტის მიზნით, მაშინ მედიაციის ფინანსური ხელმისაწვდომობა და სიიარაღე ერთ-ერთი გადამწყვეტი ფაქტორია. ამასთან, მედიაციის გამართულად ფუნქციონირება უნდა მოიაზრებდეს მხარის გონივრულ მოლოდინს, რომ დავის ალტერნატიული საშუალებით გადაწყვეტის შედეგად მიღწეული მორიგება აღუსრულებელი არ დარჩება⁷³. თუმცა, სამედიაციო მორიგების აღსრულებაზე სახელმწიფო ბაჟის ოდენობა რამდენად შეესაბამება მედიაციის სიიარაღის და ეფექტურობის კონცეფციას, საფიქრალაია.⁷⁴

ასევე, აღსანიშნავია, რომ კოლექტიურ დავებში მინისტრის უფლება, მედიატორისგან მიიღოს ანგარიში გარკვეულწილად, კოლიზიაში მოდის ჩანანერთან, სადაც მედიატორი ვალდებულია, დაიცვას კონფიდენციალურად ყველა ინფორმაცია, რომელიც მისთვის განდობილი გახდა მედიაციის პროცესში. სამომავლოდ საქართველოს შრომის კოდექსში უმჯობესია დაემატოს 63-ე მუხლს კიდევ ერთი პუნქტი, სადაც იქნება განსაზღვრული მკაფიოდ, თუ რა სახის ინფორმაციის/ანგარიშის მიწოდების ვალდებულება აქვს მედიატორს შრომის, ჯანმრთელობის და სოციალური დაცვის მინისტრისთვის და რა დოზით უნდა ასახოს მედიაციის პროცესში მიღებული ინფორმაცია ანგარიშში, ისე რომ არ დაირღვეს კონფიდენციალურობის პრინციპი.⁷⁵

ნებისმიერი ინფორმაცია, რომლის გასაჯაროებებზეც მხარეები შეთანხმდებიან წერილობით, აღარ ჩაითვლება კონფიდენციალურ ინფორმაციად. ეს გვაძლევს საფუძველს ვივარაუდოთ, რომ აღნიშნული ინფორმაცია აღარ ექცევა „მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-10 მუხლის დაცვის ქვეშ, რის შედეგადაც სასამართლოზე ამ ინფორმაციის გამოყენება არ ჩაითვლება კონფიდენციალობის დარღვევად. მითუმეტეს, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსში გვხვდება ჩანანერი, რომ სასამართლო მტკიცებულებად არ მიიღებს მედიაციის პროცესში განდობილ ინფორმაციას თუ მხარეები წერილობით არ შეთანხმდებიან ამ საკითხზე.⁷⁶ თუმცა, რადგან ეს ვარაუდია, უმჯობესია, „მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-10 მუხლის მე-2 პუნქტში გაკეთდეს აღნიშვნა იმის თაობაზე, რომ აღნიშნული წესი ეხება იმ ინფორმაციას, რომლის კონფიდენციალურობის ან გასაჯაროების საკითხზე მხარეები დამატებით წერილობითი ფორმით არ არიან შეთანხმებულნი, თუმცა ეს წესი ან განსხვავებული შეთანხმება მხარეებს შორის არ ავალდებულებს მედიატორს, გაასაჯაროვოს მასთან დაცული ინფორმაცია.⁷⁷

6. დასკვნა

მედიაციამხარეებს აძლევს შესაძლებლობას, თვითონ ჩამოაყალიბონ სამართლიანობის სტანდარტები, დაადგინონ წესები და მოითხოვონ ის, რისი მიღებაც რეალურად სურთ ამ დავის შედეგად. მედიაცია არის მხარეების ინტერესებზე დაფუძნებული პროცესი, რომელიც მედიატორის უფლებებს იმ მოცულობით ზრდის, სადამდეც ამის უფლებას აძლევენ მოდავე მხარეები. ეროვნული კანონმდებლობის შესაბამისად შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ საქართველოში მედიაციის მონესრიგების ვიწრო მოდელია, განსაკუთრებით ეს აშკარად ჩანს მხარეების უფლებაზე საკუთარი შეხედულებისამებრ დაგეგმონ მედიაციის პროცესი, გადაწყვიტონ მესამე პირთა ჩართულობის საკითხი და რაც მთავარია ინფორმაციის კონფიდენციალობის განსხვავებულ წესებზეც კი შეთანხმდნენ. მედიაციის პროცესის მიმდინარეობისას მედიატორის ნეიტრალუ-

⁷³ განმარტებითი ბარათი საქართველოს კანონის პროექტზე „საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსში ცვლილების შეტანის შესახებ“, საქართველოს იუსტიციის სამინისტრო, 07-2/319/9, 13/03/2019, <<https://info.parliament.ge/#law-drafting/17592>> [12.05.2022].

⁷⁴ საქართველოს კანონი „სახელმწიფო ბაჟის შესახებ“, 29/04/1998, მუხლი 4 პირველი პუნქტია.

⁷⁵ ბათიაშვილი ი., ქონებრივი დავების გადაწყვეტისას კონფიდენციალობის დაცვის ფარგლები მედიაციის: რეალობა და გამოწვევები, ჟურნ. „სამართალი და მსოფლიო“, №8, 2022, 76-116.

⁷⁶ საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი, 14/11/1997, 104-ე მუხლი.

⁷⁷ ბათიაშვილი ი., ქონებრივი დავების გადაწყვეტისას კონფიდენციალობის დაცვის ფარგლები მედიაციის: რეალობა და გამოწვევები, ჟურნ. „სამართალი და მსოფლიო“, №8, 2022, 76-116.

რობა და მიუკერძოებლობა ურთიერთდობის ფაქტორს ამყარებს. ასევე, დასაფიქრებელია მედიაციის გერმანული მოდელი, რომლის მიხედვითაც დავების ალტერნატიულმა მოგვარებამ არასავალდებულო სახე მიიღო და კერძო სექტორში გადაინაცვლა. თუმცა, აქაც არის საშიშროება, რამდენად მზად არის სახელმწიფოს მართლმსაჯულების სისტემა ადამიანური რესურსითა და ფინანსურად, რათა მედიაციას ჩამოაშოროს სავალდებულო ხასიათი, რომ სამომავლოდ დავების გადაწყვეტის ალტერნატიული მექანიზმით მართლმსაჯულების ჩანაცვლების პრევენცია მოახდინოს. მედიაციის უპირატესობებია სისწრაფე, ხარჯის შემცირება, მხარეების მიერ შედეგის კონტროლი, ურთიერთობების შენარჩუნება, კონფიდენციალობა, მორიგების აღსრულება და მედიაციის პროცესით მიღწეული შეთანხმების და სასურველი შედეგის შესაბამისობა.⁷⁸

კონფიდენციალურობის ქრილში საკმაოდ მნიშვნელოვანია სანარმოებისთვის, რომლებიც თავისთავად შედგება დამსაქმებლისა და დასაქმებულისგან, შრომით ურთიერთობებში ინტეგრირებული მედიაციის სახეცვლილი ფორმა. მხარეთა ნებაყოფლობითობის დაკნინება და ერთ-ერთი მხარისთვის მედიაციის დანყების იძულება ამცირებს მედიაციის შეთანხმებით დასრულებას, თუმცა, ამისდა მიუხედავად, დამსაქმებელი უფრო უკეთესად ერკვევა პრობლემის შინაარსში და შეიძლება ეს გახდეს მისი შეხედულებების ან შიდა პოლიტიკის ცვლილების საფუძველი. ამ ცვლილებით დამსაქმებელი თავიდან აირიდებს სამომავლო დავებს, მედიაცია კი დასაქმებულთათვის გამოიღებს სამომავლოდ დადებით შედეგს. ასევე, დასაფიქრებელია კოლექტიურ დავებში შრომის, ჯანმრთელობის და სოციალური დაცვის მინისტრის უფლება მედიატორისგან მიიღოს ანგარიში. უმჯობესია თუ აღნიშნულ შემთხვევაში ზუსტად განისაზღვრება რა ფორმით და რა ტიპის ინფორმაციის მიწოდების ვალდებულება აქვს მედიატორ მინისტრისთვის.

საქართველოს მოქალაქეთა უმრავლესობა ცდილობს, ნებისმიერი სადავო ქონებრივი საკითხი სასამართლოსთვის მიმართვის გზით გადაწყვიტოს, ეს კი ინვესტს სასამართლო სისტემის გადატვირთვას. აქედან გამომდინარე, საქართველოში ბოლო წლებია, მართლმსაჯულების განტვირთვის ერთ-ერთ საუკეთესო გზად მედიაციის ინსტიტუტის განვითარება და გაძლიერება მიიჩნევა.⁷⁹ ეროვნულ კანონმდებლობაში დავის ხანდაზმულობის შეჩერების ზუსტი ვადის განსაზღვრა გარკვეულწილად წარმოადგენს პრევენციას, რომ მედიაცია არ გარდაიქმნას დროში განელილ მოვლენად. რაც შეეხება მორიგების აღსრულებას საქართველოს კანონმდებლობით როგორც სასამართლო, ასევე კერძო მედიაციის შედეგად მიღებულ შეთანხმებას აქვს იურიდიული ძალა.⁸⁰ ბიზნეს ურთიერთობების შენარჩუნება მედიაციის პროცესის ერთ-ერთი მთავარი პლიუსია. მნიშვნელობა არ აქვს როგორი შედეგით დასრულდება მედიაცია, რადგან ფსიქოემოციურად განმუხტული დარჩება დავა და გარდა ამისა დავის რეალურ გამომწვევ მიზეზების შესახებ მოდავე მხარეები უკვე ინფორმირებულნი იქნებიან. ამ უპირატესობის საპირწონედ კი შეიძლება მოვიხაროთ არაგონიერი მხარის ფენომენი.⁸¹ მედიაციის პროცესში არ შეიძლება მხარეების იძულება რაიმე საკითხზე თანხმობის მისაღწევად. თუმცა აღსანიშნავია, რომ მედიაციის მთელი პროცესის კონფიდენციალობა, დავის ალტერნატიულად გადაწყვეტის უპირატესობის ერთ-ერთი ყველაზე ძლიერი მხარეა.

⁷⁸ *ოსტერმილერი მ. ს., სვენსონი დ. რ.*, დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალებები საქართველოში (საბაზისო სახელმძღვანელო), თბ., 2014, 141.

⁷⁹ განმარტებითი ბარათი საქართველოს კანონის პროექტზე „საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსში ცვლილების შეტანის შესახებ“, საქართველოს იუსტიციის სამინისტრო, 07-2/319/9, 13/03/2019, <<https://info.parliament.ge/#law-drafting/17592>> [12.05.2022].

⁸⁰ საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“, 18/09/2019, მუხლი 12.

⁸¹ *ოსტერმილერი მ. ს., სვენსონი დ. რ.*, დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალებები საქართველოში (საბაზისო სახელმძღვანელო), თბ., 2014, 142.

უმჯობესია, „მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-10 მუხლის მე-2 პუნქტში გაკეთდეს ჩანაწერი იმის თაობაზე, რომ სასამართლოზე მედიაციის პროცესში გამჟღავნებული ინფორმაციის მტკიცებულებად გამოყენების აკრძალვა ეხება იმ ინფორმაციას, რომლის კონფიდენციალურობის ან გასაჯაროების საკითხზე მხარეები დამატებით წერილობითი ფორმით არ არიან შეთანხმებულნი, თუმცა ეს წესი ან განსხვავებული შეთანხმება მხარეებს შორის არ ავალდებულებს მედიატორს, გაასაჯაროვოს მასთან დაცული ინფორმაცია.

ჩამოყალიბდა მოსაზრება, რომ კონფიდენციალობის ფართო კონცეფციის ფოკუსში პერსონალური მონაცემები შეიძლება განიხილებოდეს საკუთრების უფლების ნაწილად, რაც გაზრდის ალბათობას, რომ უფრო ეფექტურად იქნება დაცული ეს მონაცემები.⁸² ამ მოსაზრებიდან გამომდინარე, შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ მედიაციის პროცესში მიღებული პერსონალური ინფორმაცია მაქსიმალური დაცვით სარგებლობს და საკუთრების უფლების ქრილშიც შეიძლება იქნეს დანახული, მით უფრო, ბიზნესურთიერთობებისთვის დამახასიათებელი თავისებურებების პირობებში. დავის შეთანხმებით დასრულება დამოკიდებულია მხარეების მზაობაზე გახდნენ მედიაციის პროცესის წარმართველი ძალა. ამ მიმართულებით კარგი იქნება საზოგადოებაში ცნობიერების ამაღლება გარკვეულ საკითხებზე: მედიაციის დაწყების მიზანი, რეალური მოლოდინები, მედიაციის უპირატესობების და ნაკლოვანებების ზოგადი სტანდარტის ცოდნა.

ბიბლიოგრაფია:

1. საქართველოს კონსტიტუცია, 24/08/1995.
2. საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“, 18/09/2019.
3. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი, 14/11/1997.
4. საქართველოს კანონი „არბიტრაჟის შესახებ“, 19/06/2009.
5. საქართველოს კანონი „სახელმწიფო ბაჟის შესახებ“, 29/04/1998.
6. საქართველოს ორგანული კანონი საქართველოს შრომის კოდექსი, 17/12/2010.
7. განმარტებითი ბარათი საქართველოს კანონის პროექტზე „საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსში ცვლილების შეტანის შესახებ“, საქართველოს იუსტიციის სამინისტრო, 07-2/319/9, 13/03/2019, <<https://info.parliament.ge/#law-drafting/17592>> [26.04.2022].
8. *Batiashvili I.*, Legal and Meta-legal Origins of the Chaotic World Regulation, (გამოქვეყნებულია ინგლისურ ენაზე) ჯემალ გახოკიძისადმი მიძღვნილ საიუბილეო კრებულში, *გურგენიძე დ. (რედ.)*, თბ., 2021, 402-403.
9. *ბათიაშვილი ი.*, ქონებრივი დავების გადაწყვეტისას კონფიდენციალობის დაცვის ფარგლები მედიაციაში: რეალობა და გამოწვევები, *ჟურნ. „სამართალი და მსოფლიო“*, №8, 2022, 76-116.
10. *ბიჭია მ.*, მედიაციის გამოყენების მნიშვნელობა ბიზნესდავებში პანდემიის დროს, *ჟურნ. „სამართლის მაცნე“*, №3, 2021, 12-16.
11. *ბიჭია მ.*, სამოქალაქო სამართლებრივი ურთიერთობის მეთოდოლოგიური საკითხები, „სამართლის ჟურნალი“, №1-2, თბ., 2010, 82, 84-85.
12. *გურიელი ა.*, ეთიკური ბოჭვის ფარგლები შრომითი დავების მედიაციის პროცესში, *ჟურნ. „სამართალი და მსოფლიო“*, №8, 2017, 95.
13. *დავითაშვილი გ.*, სასამართლო ორგანიზაცია და პროცესი ქართულ ჩვეულებით სამართალში, თბ., 2004, 34.
14. *კალანდაძე დ.*, კონფიდენციალურობის პრინციპი მედიაციის პროცესში და ქართული საკანონმდებლო რეალობა, *ჟურნალი „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა – ნელინდეული 2018-2019“*, სპეციალური გამოცემა, 2019, 37.
15. *ოსტერმილერი მ. ს., სვენსონი დ. რ.*, დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალებები საქართველოში (საბაზისო სახელმძღვანელო), თბ., 2014, 141-142, 144, 150, 172-173, 210.

⁸² *Bichia M.*, The Danger of the Privacy “Disappearance” During a Pandemic in the Context of Globalization and the Grounds for its Legitimacy: an Institutional Analysis, “Globalization and Business”, №11, 2021, 45.

16. ყანდაშვილი ი., საქართველოში მედიაციის მაგალითზე დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის სასამართლო და არასამართლო ფორმები, თბ., 2019, 18-19, 47-52, 70, 84, 86, 92, 94-95, 100-101, 103, 106-109.
17. ჩიტაშვილი ნ., სამართლიანი შეთანხმება, როგორც მედიაციის ეთიკური ურღვეობის საფუძველი, ჟურნ. „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა – ნელინდეული 2016“, 2016, 21.
18. ცერცვაძე გ. (რედ.), მედიაციის სამართლებრივი რეგულირების პერსპექტივები საქართველოში, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ნაციონალური ცენტრი, თბ., 2013, 13, 15, 25-26, 44, 56.
19. ძაგნიძე დ., მედიაციის მონესრიგების ქართული მოდელი საკანონმდებლო რეფორმის ფონზე, მედიაციის მნიშვნელობა და განვითარების პერსპექტივა საქართველოში, თბ., 2021, 10.
20. ნულაძე ა., ქართული სასამართლო მედიაციის შედარებითი ანალიზი, თბ., 2017, 84, 87-89, 176-177, 138-140, 161.
21. დავების ეფექტიანი გადაწყვეტის ცენტრი CEDR, მედიატორის სახელმძღვანელო, მეხუთე გამოც., თბ., 2013, 9.
22. Bichia M., The Danger of the Privacy “Disappearance” During a Pandemic in the Context of Globalization and the Grounds for its Legitimacy: an Institutional Analysis, *Globalization and Business*, №11, 2021, 45.
23. Boule L., Kelly K., Mediation: Principles, Process, Practice, *Dalhousie Journal of Legal Studies*, Vol. 9, 2000, 360-362.
24. Brady A., Mediation Developments in Civil and Commercial Matters within the European Union, “Arbitration: The International Journal of Arbitration, Mediation and Dispute Management”, Vol 86, №2, 2020, 390.
25. Brown K., Confidentiality in Mediation: Status and Implications, *Journal of Dispute Resolution*, Issue 2, 1991, 315, 319.
26. Chan Ch. H., Peter Ch., Mediation Operations for Resolving Commercial Disputes in China, *Journal of “Revista Chilena de Derecho”*, Vol. 41, №1, 2014, 153.
27. Folberg J., A Mediation Overview: History and Dimensions of Practice, *Wiley Online Library, Conflict Resolution Quarterly*, Issue 1, 1983, 4-6.
28. Gibson K., Confidentiality in Mediation: a Moral Reassessment, *Journal of Dispute Resolution*, №1, 1992, 30.
29. Guretzki D., The Function of “Mediator” in St. Augustine’s De civitate Dei, Book IX, *Hirundo: “The McGill Journal of Classical Studies”*, Vol. I, 2001, 66-67.
30. Hoffman D. A., Wolman R. N., The Psychology of Mediation, *Cardozo Journal of Conflict Resolution*, Vol. 14, 2013, 760, 762-764.
31. Hopt K. J., Steffek F., Mediation: Principles and Regulation in Comparative Perspective, *Oxford University Press*, 2013, 17-18.
32. Lebar M., *Stanford Encyclopedia of Philosophy, Justice as a Virtue*, Zalta E. (ed.), 2020, 5, <<https://plato.stanford.edu/archives/fall2020/entries/justice-virtue/>> [07.12.2021].
33. Spencer M., Weber on Legitimate Norms and Authority, *The British Journal of Sociology*, Vol 21, №2, 1970, 123-134.
34. Sussman E., The Advantages of Mediation and the Special Challenges to its Utilization in Investor State Disputes, *Journal “Revista Brasileira de Arbitragem”*, Vol. 7, Issue 27, 2010, 56.
35. Trenczek T., Looze S., Mediation “Made in Germany”- a Quality Product, Vol. 23, 2012, 63-64, <www.researchgate.net> [07.12.2021].
36. Erskine White et al v. Susan A. Holton, dba Gabriel Ames Associates, Superior Court No. 927915E, Oct.4, 1993.
37. United States v. Kentucky Utilities Co., 124 F.R.D. 146 (E.D. Ky. 1989).